

ազատագրութեան համար: Ամենահետաքրքրականը, սակայն, Եօզէֆ Դիցգենի—գերմանացի առաջին գիտնական-փիլիսոփայ բանուորի—քննադատութիւնն էր «Կապիտալի» մասին վերոյիշեալ թերթի մէջ: Այդ հանգամանքը շատ ուրախացրեց Մարքսին, որ սովորութիւն ունէր Դիցգենին «մեր փիլիսոփան» անուանելու:

Ամենամեծ բարոյական վարձատրութիւնը, որ ունեցաւ Մարքսը, այն սիրալիւր ընդունելութիւնն էր, որ գտաւ նրա «Կապիտալը» բանուորական մամուլի կողմից:

Բ. Իշխանեան

(Կը շարունակուի)

ՔՆՆԱԳԱՅՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՄԱՅԵՆԱԹՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական-ոոցիալիստական բրոշիւրների երեք կուս. հրատարակութիւններ:

Վերջին ժամանակներս աչքի է ընկնում քաղաքատնտեսական և ոոցիալական հարցերի վերաբերեալ բրոշիւրների բաւական մեծաքանակ հրատարակութիւններ և հայերիս մէջ: Չգիտենք թր աստիճան են տարածւում այդ բրոշիւրները մեր ժողովրդի մէջ, սակայն ինքը երևոյթը կապ ունի վերջին տարուայ հասարակական-քաղաքական շարժման հետ: Այդ հրատարակութիւններին զարկ են տալիս մեզանում երեք յեղ. կադմակերպութիւններ. 1) Դաշնակութիւնը, 2) Սոց. Դեմ. Բան. Հայ Կազմ. (Վեհաճ) և 3) Ռ. Ս.-Դ. Բ. Կ.-եան հայերը (Վայոճ): Եւ ընականաբար այդ գործունէութիւնն էլ աւելի մեծ ծաւալ կարող է ստանալ այն կադմակերպութիւնը, որ դրամական կողմից անհամեմատ հարուստ է բոլոր միւս յեղ. կուսակցութիւններից: Յամենայն դէպս այդ հրատարակչական մրցութիւնից ընթերող հասարակութիւնը կարող է միայն օգտուել:

«Դաշնակցութեան» հրատարակած բրոշիւրներն են. 1) Ռուս. Զեմստովօ և Կովկասի պահանջները, 2) Թէ ինչով են կուռւում

գիւղացիները իրանց կարիքների համար, 3) Սարգեր և ճանճեր, Լիբկնեխտի, 4) Հարուստները և Աղքատները, Բախի, 5) Հաց, Լոյս և Ազատութիւն, Պեշխոնովի—«Սեանքի» հրատարակութիւններ են. 1) Տնտեսական Զարգացման Փաղերը, Բ. Իշխ. 2) Ընդհանուր ընտրողական իրաւունքը Արեւմուտքում, Վոդովոզովի. 3) Աւստրիայի ծգնաժամը, Կաուցկի, Նորմալ 4) բանուորական օր, Ջէյդէլի, 5) Մարքսի յաւելեալ արժէքը, Շտերնի: «Կայծի» հրատարակութիւններն են 1) Կաուցկու «Հայրենասիրութիւրը» և 2) Բրակէի «Կորչեն Սոց.-Դեմոկրատները»:

Այդ բրոշիւրների մէջ նկատուած է աշխատանքի հապճեպութիւն, լեզուի արուեստակեալ, «խտելիզենտ» կազմութիւն, որ հազիւ թէ գիւրացնի բուն ժողովրդի ընթերցանութիւնը: Պէտք է ասել որ փոքր ի շատէ ինտելիգենտ ընթերցողները մեզանում այդ տեսակ բրոշիւրների հետ ծանօթ են լինում արդէն ուսերէնով, հետեւեալ թարգմանողները պէտք է ի նկատի ունենան մեր հասարակ գրագէտ մասսան, իսկ նրա հետ զրոյց անելիս պէտք է աւելի պարզ, ժողովրդական դարձուածներով միտքը արտայայտել. մի բան որ ի հարկէ աւելի մեծ աշխատանք է պահանջում քան մեքենայական թարգմանութիւնը «խտելիզենտ» ոճով: Խնդիրը բրոշիւրների քանակի մէջ չէ, այլ և որակի:

Մ.

Ասրաբե, Հոգատիրութիւնը Կովկասում, հետազոտութիւն, Ալէքսանդրապոլ, 1906, գ. 10 կ.

Այս գրքոյկում հեղինակը նպատակ է դրել «ամփոփել թէ՛ ինչ վիճակում էր հողատիրութիւնը Կովկասում Իսլամի տիրապետութեան ժամանակ և ինչ վիճակի ենթարկուեց ուսական տիրապետութիւնից յետոյ»: Բրոշիւրի տեղեկները այն է որ թուրք բէգերը, խաները և աղայարները, օգտուելով ուսական տիրապետութեան անտեղեկութիւնից, իրանց հողերի «կալուածատէրեր» և գիւղացիների «ճորտատէրեր» դառան, մինչդեռ իսլամի օրէնքով հողը համայնական է և հողը պիտի ճանաչել պետական, բաժանել երկրագործ դասակարգին առանց որեւէ վարձատրութեան: Հետազոտութեան փաստական մասը թոյլ է: Ագրարային հարցը տեղական կոմիտէներում վճռելիս այս հետազոտութիւնը կարող է պարզել մի քանի կէտեր:

Մ.